

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ПОЛІТИЧНА БЕЗПЕКА» В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

**Кравчук О.Ю., викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова**

Подано систему поглядів науковців на поняття «політична безпека» в хронологічному порядку. Представлені різноманітні погляди в науковій літературі стосовно поняття «політичної безпеки» з огляду на зовнішні та внутрішні умови.

Ключові слова: політична безпека, поняття, аналіз, характеристика, суспільне явище,

Безпека є динамічною категорією, що змінюється в часі. Ми в нашому дослідженні зосередимо свою увагу на сучасному розумінні безпеки в українській і західній науці, при цьому не зменшуючи заслуг Аристотеля, Платона, Г.Гегеля, які розглядали політичну безпеку відповідно до свого часу і соціально-політичних умов. Під політичною безпекою вони розуміли захист політичної влади, держави, політики. При цьому слід зазначити, що політична безпека як особливе суспільне явище зміцнювалося і розширювалося в міру розростання небезпек для влади, держави, політики, які покликані діяти на благо людей [1,2]. Наприклад, Монтеск'є вважав, що політична свобода є основою безпеки [5, с.15-27].

В середні віки виникають державні системи політичної безпеки у вигляді спеціальних судово-поліцейських установ, що мають мету - залякування народу і формування покірності владі, якій довелося вступити в боротьбу з тим, що зароджувався масовий рух трудящих, що переростав в політичні рухи за встановлення народовладдя.

Переважно політична безпека зазвичай в науковій літературі ототожнюється з державною безпекою, проте, її фактичний зміст істотно ширший. Вона означає безпеку всього політичного життя кожної особи, суспільства в цілому (політичних структур, стосунків і діяльності), а також її безумовна відповідність як конституційним нормам, так і ухваленим законам. [4,с.35] Існує інша точка зору, за якою політичну безпеку як характеристику окремих сторін соціуму та його елементів: виключення насилля для досягнення політичних цілей, захист системи влади, стан гарантованого захисту особистості, суспільства, державних інститутів, суверенітету країни, збереження існуючого конституційного ладу, безпеки всього політичного життя кожної особистості та суспільства в цілому а також цілісності та незалежності держави від зовнішніх та внутрішніх загроз.

З погляду зовнішніх умов політична безпека означає здатність органів державної влади відстоювати основні інтереси країни на міжнародній арені,

забезпечувати її цілісність і суверенітет, активну участь в міжнародних відносинах. Єдине, що можна відзначити точно - це те, що політичну безпеку необхідне розглядати в єдності двох взаємозв'язаних аспектів (з погляду внутрішніх умов і зовнішніх). У останньому ж думки учених істотно розходяться.

Що ж необхідно розуміти під політичною безпекою з погляду внутрішніх умов? Це, перш за все, безпека самої політичної системи, політичного режиму або безпека органів влади, апарату управління; політичної еліти або окремих осіб (групи людей); партійна безпека? Тобто, поставимо це питання таким чином: чи потрібно розуміти політичну безпеку досить у вузькому значенні і фактично зводити її тільки до безпеки невеликої групи або невеликої кількості політичних інститутів, що мають доступ до владних ресурсів?

Відповідаючи на це питання, слід погоджуватися з думкою дослідника А.А. Синіцина, який під політичною безпекою розуміє лише безпеку осіб, наділених владними повноваженнями, а також стан, при якому існує мінімум загрози втратити політичну владу. Хоча, слід визнати, що таке розуміння політичної безпеки у вузькому сенсі також цілком може мати право на існування.[7,с. 26-28]

Політична безпека - це стійкий стан і ефективний розвиток політичної системи суспільства, який дозволяє адекватно реагувати на негативні внутрішні і зовнішні дії, зберігати цілісність соціуму і його сутнісні якості. Вона може бути охарактеризована як динамічна рівновага політичної сфери. Крім того, під політичною безпекою розуміється і система певних заходів, органів і функцій держави і суспільства для захисту політичних інтересів держави, громадян і в цілому, всього народу.

У відповідності до тверджень дослідника Циганова В.В., який говорить у своїх роботах про те, що «безпека, особливо національна, - це складне, багатовимірне явище. У національній безпеці не існує першорядних чи другорядних сфер. Усі види безпеки: військова, економічна, екологічна, соціальна, політична, інформаційна, геополітична – однаково важливі та необхідні для суспільства, держави і кожного окремого громадянина». Автор наголошує на тому, що, «перебуваючи у складному зв'язку, види безпеки не лише пов'язані між собою, а й обумовлюють одна одну. Саме тому в кожному виді національної безпеки присутні структурні елементи і навіть складові, що належать до інших видів національної безпеки. Тепер з'явилась низка досліджень з тематики, присвячених різним аспектам і факторам національної безпеки, але лише у деяких з них наведені визначення тих чи інших сфер національної безпеки. У зв'язку зі зростанням напруги у протистоянні двох протилежних соціально - політичних систем і проблемами, які виникли через кардинальні зміни геополітичної ситуації і політичної карти світу, в середині ХХ століття у політичній лексиці з'являється категорія «політична безпека», яка відтоді дістала і тримає

велику наукову і практичну актуальність. «Під політичною безпекою слід розглядати міру (рівень) захищеності національних інтересів у політичній сфері. У свою чергу вона передбачає такий стан правових і відповідних інститутів безпеки, що гарантують захист політичного суверенітету, територіальної цілісності, політичної незалежності та конституційного устрою держави, тобто можливість нації та створених нею соціальних інститутів незалежно проводити внутрішню і зовнішню політику». [8;с.50].

Більш детальним виглядає таке визначення: «політична безпека – захищеність політичної системи суспільства від зовнішніх і внутрішніх загроз. Вона припускає забезпечення стійкого політичного суверенітету в рамках системи міждержавних відносин, можливості нації та державних інститутів самостійно вирішувати питання державного устрою і незалежно проводити внутрішню і зовнішню політику, а також політичної стабільності, що ґрунтується на балансі життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави». [6]

Поширеним є визначення, що «внутрішня політична безпека держави – це такий стан її політичної системи, який забезпечує стабільний розвиток суспільства, відображає інтереси усіх його соціальних груп, сприяє консолідації нації і дозволяє ефективно вирішувати завдання економічного, соціального, культурного розвитку».[3, с.23]

Отже, попри різноманітність поглядів науковців на поняття «політична безпека», об'єднуючим є наступне: система політичної безпеки будь-якого суспільства покликана вирішувати досить суперечливу задачу: з одного боку - надійно захищати політику, яка відповідає національно-державним інтересам, а з іншої - виключити її збитковий і небезпечний для національно-державних інтересів процес .

Список використаних джерел:

1. Аристотель. Собрание сочинений: в 4 т. /Аристотель. – М., 1983. –Т. 4. –1983.
2. Гегель Г. Энциклопедия философских наук: в 3 т. / Г.Гегель. – М., 1977. –Т.3: Философия духа. –1997.
3. Данильян О. Национальная безопасность Украины: структура та напрямки реалізації/ О.Данильян. – К., 1998. – 205с. – С.23.
4. Жуковский М.В. Политическая безопасность общества и проблемы ее обеспечения в Российской Федерации / М.В.Жуковский // Безопасность. – М., 2002. – № 1-2. – С. 35.
5. Монтеск'є Ш.Л. О духе законов. /Ш.Л. Монтескье. – М. – 1999. – С. 15–27.
6. Ситник Г.П. Геополітика і національна безпека: Словник термінів / Ситник Г.П., Богданович В.Ю., Єжєєв М.Ф.–К.: НАДУ, 2012.–230 с.

7. Синіцин А.А. Співвідношення політичної і військової безпеки /А.А.Синіцин // Актуальні проблеми військової політики і військової безпеки Росії.– М.:ВУ, 2005. – С. 26-28.
8. Циганов В.В. Політична безпека і безпечна політика: складові, ознаки, стан, тенденції / В.В. Циганов.– К.: Ніка-Центр, 2006. – 112 с.,С.7–8.